

Tisková zpráva

agentury EU pro drogy v Lisabonu

EVROPSKÁ ZPRÁVA O DROGÁCH 2023: HLAVNÍ ZJIŠTĚNÍ

Větší rozmanitost v nabídce a užívání drog vytváří pro Evropu nové výzvy

(16.6.2023, LISABON – **EMBARGO DO 12.00 Lisabon | 13.00 Brusel/SEČ**) Větší rozmanitost v nabídce a užívání drog vytváří nové výzvy pro drogovou politiku a zdravotní péči v Evropě. Mimo jiné na tuto skutečnost dnes upozornila **Agentura EU pro drogy (EMCDDA)**, která v Bruselu zveřejnila svou **Evropskou zprávu o drogách 2023: Trendy a vývoj** ⁽¹⁾. Zpráva přináší nejnovější přehled situace v oblasti drog v Evropě a zkoumá klíčové trendy a objevující se hrozby.

Dostupnost drog zůstává vysoká u všech typů látek a rozsah a složitost výroby nelegálních drog v Evropě stále roste. Lidé užívající drogy jsou nyní vystaveni širšímu spektru psychoaktivních látek, často s vysokou potencí a čistotou. Protože se mohou prodávat jako prášek nebo tablety, které vypadají podobně, uživatelé nemusí vědět, co užívají. Zpráva zdůrazňuje potřebu účinných strategií komunikace o rizicích, které by uživatele upozorňovaly na zdravotní rizika spojená s novými látkami, interakcemi různých látek a produkty s vysokou potencí.

Analýza zahrnuje širokou škálu nelegálních drog, od opioidů a stimulantů až po nové konopné produkty a disociační drogy (např. ketamin). Poskytuje také aktuální informace o nových psychoaktivních látkách (NPS), které v Evropě nadále představují výzvu pro veřejné zdraví. V roce 2022 bylo prostřednictvím Systému včasného varování EU (EWS) poprvé hlášeno 41 nových drog, čímž se celkový počet nových psychoaktivních látek monitorovaných EMCDDA zvýšil na 930.

Evropská komisařka pro vnitřní věci Ylva Johansson říká: „Organizovaná trestná činnost související s drogami představuje pro společnost velkou hrozbu a jsem hluboce znepokojena tím, že látky, které se dnes v Evropě užívají, mohou být ještě škodlivější pro zdraví než v minulosti. *Evropská zpráva o drogách 2023* popisuje, jak členské státy zabavují rekordní množství nelegálních drog. Mé nedávné návštěvy evropských přístavů a Latinské Ameriky ukázaly, že obchodníci s drogami nadále pronikají do dodavatelských řetězců, vykořisťují pracovníky a negativně ovlivňují komunity prostřednictvím násilí a korupce. Je nezbytné, aby EU spolupracovala se třetími zeměmi v celosvětovém boji proti obchodu s drogami. Je také aktuální, že centrum EMCDDA nyní získává silnější mandát a mezinárodní roli, aby mohlo držet krok s tímto vyvíjejícím se drogovým problémem.“

Zpráva zdůrazňuje potřebu zlepšení sběru forenzních a toxikologických údajů tak, aby bylo možné lépe porozumět hrozbám plynoucím z nových a potentních syntetických látek, směsí drog, naředěných látek a měnících se trhů s drogami a vzorců užívání. S cílem posílit kapacitu v této oblasti spustí agentura v rámci svého nového mandátu v roce 2024 evropskou síť forenzních a toxikologických laboratoří ⁽²⁾.

Ředitel EMCDDA Alexis Goosdeel říká: „Letošní zpráva nám důrazně připomíná, že problémy s nelegálními drogami se vyskytují v celé naší společnosti. Dá se to shrnout slovy *všude, všechno, všichni*. Zavedené nelegální drogy jsou nyní široce dostupné a stále se objevují nové potentní látky. Na trhu s drogami se může objevit téměř vše, co má psychoaktivní vlastnosti, často nesprávně označené nebo ve směsích. Proto mohou mít nelegální drogy dopad na každého, ať už přímo prostřednictvím užívání, nebo nepřímo svým dopadem na rodiny, komunity, instituce a podnikání. Stále častěji také vystavují naše občany násilí spojenému s drogami a jeho důsledkům. Dnes upozorňujeme na problémy souvisejícími se stimulanty, syntetickými drogami a

novými produkty z konopí. Zásadní je zvýšit forenzní a toxikologické testování, aby bylo možné lépe odhalovat nové hrozby a chránit veřejné zdraví. Musíme také více investovat do služeb, které nyní musí uspokojovat rozmanitější a složitější potřeby.“

Nový vývoj v politice v oblasti konopí

Spektrum přístupů ke konopí v Evropě se postupně rozšiřuje a nyní zahrnuje nejen kontrolu nelegálního konopí, ale také regulaci konopí a kanabinoidů pro léčebné a jiné účely (např. kosmetika, potraviny).

V současné době pět členských států EU (**Česko, Německo, Lucembursko, Malta a Nizozemsko**) a **Švýcarsko** zavádějí nebo plánují zavést nové přístupy k regulaci nabídky konopí pro rekreační účely. Tyto změny, popsané ve zprávě, zdůrazňují potřebu investovat do monitoringu a evaluace tak, aby bylo možné plně pochopit jejich dopad na veřejné zdraví a bezpečnost ⁽³⁾.

Konopí je stále nejběžněji užívanou nelegální drogou v Evropě. Odhaduje se, že v posledním roce užilo konopí přibližně 8 % (22,6 milionu) dospělých Evropanů (15–64 let). V roce 2021 dosáhlo množství hašiše (816 tun) a sušiny konopí (256 tun) zabaveného v EU nejvyšší úrovně za posledních deset let, což naznačuje vysokou dostupnost této drogy. V Evropě nastoupilo v roce 2021 do nějaké formy léčby kvůli problémům souvisejícím s užíváním konopí odhadem 97 000 klientů.

Nové konopné produkty představují výzvu pro veřejné zdraví. Některé produkty prodávané na nelegálním trhu jako přírodní konopí mohou být naředěny potentními **syntetickými kanabinoidy**, čímž vzniká nebezpečí otravy. Vysoce potentní výtažky a produkty určené ke konzumaci jsou spojovány s akutními příjmy v nemocnicích.

Prvním polosyntetickým kanabinoidem zaznamenaným v EU v roce 2022 se stal **hexahydrokanabinol (HHC)**. Byl zjištěn ve dvou třetinách členských států a v některých zemích EU se prodává jako „legální“ alternativa konopí ⁽⁴⁾. Od října 2022 je HHC s ohledem na potřebu lépe porozumět potenciálním rizikům pro Evropu předmětem intenzivního monitorování v rámci evropského Systému včasného varování EU (EWS).

Rekordní počet záchytů kokainu a rostoucí obavy z užívání syntetických stimulancií

Vysoká dostupnost kokainu je dnes způsobena pašováním velkých objemů této drogy přes evropské přístavy v kontejnerech se zbožím. Existují obavy, že tato situace by mohla přispět ke zvýšenému užívání kokainu, zdravotním škodám a trestné činnosti související s drogami.

V roce 2021 členské státy EU zabavily rekordních 303 tun kokainu. Téměř 75 % celkového zachyceného množství bylo zachyceno v **Belgii** (96 tun), **Nizozemsku** (72 tun) a **Španělsku** (49 tun). Předběžné údaje za rok 2022 ukazují, že množství kokainu zabaveného v Antverpách, druhém největším evropském přístavu, vzrostlo z 91 tun v roce 2021 na 110 tun. Data ukazují, že organizované skupiny se stále častěji zaměřují také na menší přístavy v jiných zemích EU a v zemích sousedících s EU. Nelegální výroba kokainu v EU nabývá na významu, v roce 2021 bylo odhaleno 34 laboratoří na výrobu kokainu (23 v roce 2020), z nichž některé produkovaly velký objem této drogy.

Kokain je v Evropě nejčastěji užívanou nelegální stimulační drogou, v posledním roce ji užilo přibližně 1,3 % (3,7 milionu) dospělých Evropanů (15–64 let). V roce 2021 byl kokain nejčastější látkou spojenou s akutními příjmy v nemocnicích, uváděnou ve 27 % případů. Existují také určité známky toho, že v některých zemích se u marginalizovaných skupin stává běžnějším injekční užívání kokainu a cracku, což vyžaduje rozšíření opatření minimalizace škod. V roce 2021 bylo zaznamenáno odhadem 7 500 případů zahájení léčby v souvislosti s crackem.

Širší škála syntetických stimulancií, které jsou nyní dostupné na nelegálním trhu, zvyšuje rizika pro veřejné zdraví. Amfetamin byl v Evropě historicky nejčastěji užívanou syntetickou stimulační drogou. Existují však známky toho, že na celkových problémech spojených se stimulancií v Evropě se nyní významněji než dříve podílejí také metamfetamin a **syntetické katinony**.

Zpráva také uvádí, že stimulancia se nyní častěji užívají injekčně, někdy také v kombinaci s heroinem nebo jinými opioidy. Pochopení rizik spojených se změnou vzorců injekčního užívání drog bude klíčové pro plánování intervencí zaměřených na snižování rizik spojených s tímto chováním.

Potenciální zdravotní rizika méně známých látek

Ketamin, který se v medicíně používá jako anestetikum a lék proti bolesti, se v některých prostředích stal zavedenější rekreační drogou. Běžným způsobem užívání je šňupání, někdy se také přidává do jiných směsí drog, včetně MDMA ve formě prášku a tablet. Dlouhodobí uživatelé ketaminu mohou mít zdravotní problémy (např. poškození močového měchýře).

Nárůst rekreačního užívání oxidu dusného (tzv. rajskeho plynu) v některých částech Evropy vyvolává obavy o zdraví. Nedávná rešerše **EMCDDA** ⁽⁵⁾ poukázala na rizika spojená s užíváním této drogy, která je nyní podle všeho dostupnější, levnější a mezi některými mladými lidmi oblíbenější než dříve. Tato rizika mohou zahrnovat otravy, popáleniny a poranění plic a v některých případech dlouhodobého užívání i poškození nervů. Existuje silný argument pro to, aby se služby v oblasti prevence a snižování škod ve své práci zabývaly také touto látkou. Přístupy k regulaci prodeje a užívání této látky se v jednotlivých zemích liší.

Dnešní zpráva se zabývá také rostoucím zájmem o terapeutický potenciál psychedelických drog. Přestože existuje slibný výzkum potenciálu těchto látek pro léčbu různých duševních poruch, zpráva upozorňuje na riziko neregulovaných programů, které jsou provozovány v EU i mimo Evropu. Rostoucí zájem o toto téma může vést k vyšší míře experimentálního užívání těchto látek bez lékařského dohledu, což může ohrozit některé zranitelné osoby.

Problémy s opioidy v Evropě se vyvíjejí

Nejčastěji užívaným nelegálním opioidem v Evropě zůstává heroin, ale v některých oblastech rostou také obavy z užívání syntetických opioidů. Mnohé syntetické opioidy jsou vysoce potentní a představují riziko otravy a úmrtí. K výrobě tisíců dávek je zapotřebí pouze malé množství, což z nich činí potenciálně lukrativnější látku pro organizované zločinecké skupiny.

Na evropském trhu s drogami se stále objevují nové nekontrolované syntetické opioidy – od roku 2009 jich bylo identifikováno celkem 74. V posledních letech tvořily většinu nově identifikovaných opioidních látek hlášených do Systému včasného varování EU (**EWS**) vysoce potentní **benzimidazolové** (nitazenové) opioidy. Ve srovnání se **Severní Amerikou** hrají nové syntetické opioidy (např. deriváty fentanylu a nitazeny) v současné době na evropském trhu s drogami relativně malou roli, ačkoli v některých zemích představují významný problém.

Nové syntetické opioidy (včetně benzimidazolů a derivátů fentanylu) jsou spojovány s nárůstem počtu úmrtí na předávkování v **pobaltských zemích**. V **Estonsku** byly nalezeny nové syntetické opioidy ve směsích obsahujících benzodiazepin a zvířecí sedativum **xylazin**. Tyto kombinace, známé jako „**benzo-dope**“ a „**tranq-dope**“, jsou v **Severní Americe** spojovány s úmrtími na předávkování. Zpráva uvádí: „... i když jsou problémy v této oblasti v současné době relativně malé, představuje tato skupina látek hrozbu, která může v budoucnu výrazněji ovlivnit zdraví a bezpečnost Evropy“.

Zdá se, že dostupnost heroinu je v současné době stále vysoká. Množství heroinu zabaveného členskými státy EU se v roce 2021 více než zdvojnásobilo na 9,5 tuny, zatímco **Turecko** zabavilo rekordních 22,2 tuny. Téměř veškerý heroin spotřebovaný v Evropě pochází z **Afgánistánu**, kde Tálibán v dubnu 2022 vyhlásil zákaz pěstování opiového máku. Zatím je sice příliš brzy na to, aby se dalo říci, jakým způsobem zákaz ovlivní evropský trh s heroinem, existují však obavy, že případná nedostupnost této drogy by mohla být spojena s nárůstem nabídky syntetických opioidů a poptávky po nich.

Předseda Správní rady EMCDDA Franz Pietsch dodává: „Dnešní zpráva je zásadním zdrojem informací pro získání strategického přehledu o situaci v oblasti drog v Evropě a jejích důsledcích pro veřejné zdraví a bezpečnost. Vydání zprávy přichází v klíčové době, kdy se EMCDDA připravuje na nový mandát a novou budoucnost. Těšíme se na realizaci této slibné nové mise, díky níž agentura rozšíří své schopnosti v oblasti

monitoringu, zvýší připravenost EU a pomůže rozvíjet kompetence pro lepší intervence v oblasti drogové politiky.“

(¹) Více informací o *Evropské zprávě o drogách 2023* naleznete na adrese https://www.emcdda.europa.eu/event/2023/06/launch-event-european-drug-report-2023_en Zpráva popisuje situaci v oblasti drog do konce roku 2022 na základě údajů z roku 2021 a, pokud jsou k dispozici, z roku 2022.

(²) V roce 2024 se z centra EMCDDA stane Agentura Evropské unie pro drogy (EUDA) s rozšířeným mandátem.

(³) https://www.emcdda.europa.eu/publications/faq/cannabis-laws-europe-questions-and-answers-for-policy-making_en

(⁴) https://www.emcdda.europa.eu/news/2023/new-cannabinoid-hhc-spotlight-market-evolves_en

(⁵) https://www.emcdda.europa.eu/news/2022/11/no-laughing-matter-new-report-shows-rise-recreational-use-nitrous-oxide_en